

General | | Actualitzat el 25/01/2021 a les 06:58

El pare pot ser un bon cuidador

Parlem amb el sociòleg Lluís Flaquer, catedràtic emèrit de la Universitat Autònoma de Barcelona, sobre els canvis en la figura de la paternitat

[inici centrareport] Ha canviat en els últims anys **la implicació** del pare en la criança? Quan falta per assolir la igualtat real? S'aconseguirà? Quines transformacions ens calen com a societat?

Parlem amb el sociòleg Lluís Flaquer, catedràtic emèrit de la Universitat Autònoma de Barcelona, sobre com els canvis que ha experimentat la paternitat.

[GotaVerdaPle] **La figura del pare ha evolucionat sociològicament parlant?**

[GotaVerdaBuit] En una societat patriarcal, el pare exerceix de representant i garant de l'ordre polític i social. En canvi, en una societat postpatriarcal com la nostra en què el patriarcat ha perdut la seva legitimitat després que moltes de les seves funcions hagin passat a l'estat, el pare es queda amb les mans buides, a la recerca de noves competències.

És veritat que en els darrers temps les grans responsabilitats del pare consistien a portar un sou a casa, fins i tot se l'havia arribat a titllar de "sustentador masculí". Però avui la seva figura ha quedat una mica desdibuixada perquè la seva funció de manutenció ja ni tan sols és exclusiva.

La gran troballa dels darrers decennis ha estat descobrir que el pare també podia ser un bon cuidador i que la seva implicació en la cura dels fills podia ser molt positiva.

En una societat basada cada vegada més en la igualtat de gènere, és comprensible que, de la mateixa manera que les dones han escalat posicions en economia i la política, els pares també assumissin responsabilitats en l'àmbit familiar.

La parentalitat compartida -i no em refereixo únicament a la col·laboració entre pares i mares després d'una separació o d'un divorci- contribueix a una millor estabilitat familiar i genera un major benestar infantil.

[GotaVerdaPle] **Per què està passant ara? És tard?**

[GotaVerdaBuit] No crec que sigui massa tard. Els canvis socials requereixen el seu temps. La participació dels pares en la cura dels fills es basa en el concepte clau d'implicació paterna, que té un doble vessant.

Difícilment s'hauria arribat a la implicació paterna sense un gran impuls a favor de la igualtat entre homes i dones, i la presa consciència de la necessitat que les polítiques d'igualtat també abastessin l'àmbit familiar. Al costat d'aquesta dimensió de gènere, també ha aparegut la lluita a favor dels drets dels infants i la preocupació pel seu benestar com a motors principals de la implicació paterna i d'una posada al dia d'uns sistemes més efectius de protecció de la família.

Trigarem encara uns seixanta anys a assolir l'anhelada igualtat de gènere

Mentre que a Europa el desenvolupament de la dimensió de gènere ha desembocat en la implicació

paterna, als Estats Units la trajectòria de canvi fou gairebé contrària. Després de dos intents frustrats d'esmenes constitucionals sobre la Igualtat de Drets en termes de gènere (ERA) (els anys 1923 i el 1973), el descobriment de la importància de la implicació paterna va venir finalment de la psicologia evolutiva.

L'àpex del divorci vers el 1980, amb una taxa bruta de divorcialitat superior a 5 per mil habitants, mai assolida a cap país europeu, i l'estudi de les seves terribles seqüeles a nivell emocional i social per als infants i les famílies, va fer comprendre millor la importància de la presència dels pares així com del seu paper indispensable en la cura dels fills.

[GotaVerdaPle] Encara hi ha molts reductes del patriarcat en la criança. Com afecta en les criatures i quan s'assolirà la igualtat real?

[GotaVerdaBuit] L'ordre patriarcal aparegué a trenc d'alba del naixement de la humanitat i, per tant, és tan antic com ella. En el món occidental tot just ara fa un segle que s'aprovava el sufragi femení i fins als anys setanta, i sota la pressió del moviment feminista, no es van promulgar un seguit de lleis antipatriarcalcs que van ser decisives. Amb una perspectiva temporal tan recent, no és estrany que encara pervisquin alguns símbols i pràctiques, que malgrat tot estan cada vegada més allunyats de la realitat.

Tenint en compte que l'equitat de gènere i el grau de la implicació paterna poden variar molt segons els països, resulta instructiu consultar l'índex de la igualtat de gènere que produeix l'European Institute for Gender Equality (EIGE).

Segons el darrer informe del 2020, si continuem al pas de tortuga actual, a la UE trigarem encara uns seixanta anys a assolir l'anelhada igualtat de gènere. Si la mitjana per al conjunt de la UE és de 67,9, les puntuacions dels seus components són les següents, de més a menys avançats: salut (88,0), diners (80,6), treball (72,2), temps (65,7), coneixement (63,6) i poder (53,5).

Tenint en compte que, en els darrers anys, s'han produït avenços espectaculars pel que fa als nivells educatius -de fet, des de ja temps, en els aparellaments de les joves generacions les mares superen amb escreix els nivells educatius dels pares-, la futura gran batalla es produirà en el camp del poder, que és on les dones estan pitjor situades i que és on es dirimirà el desenllaç final sobre el reconeixement de drets i la protecció dels més febles.

Sobre la posició de l'indicador d'Espanya (72,0), val a dir que es troba quatre punts per damunt de la mitjana (67,9), però molt per sota del líder suec (83,8). El valor de l'índex de Catalunya es troba unes dècimes per damunt de la mitjana espanyola i, en especial, la supera en treball, diners i temps (però no pas en els altres àmbits).

Tanmateix, en els darrers anys, Catalunya està obtenint molt bons resultats en relació amb la custòdia compartida. L'any 2019, en contrast amb una mitjana espanyola del 37,5%, les custòdies a Catalunya van ser ja compartides en un 54,4% dels divorcis amb fills, ultrapassant així el percentatge de les custòdies monoparentals, encapçalades per pares o mares. És curiós que una notícia tan rellevant a nivell internacional no hagi aparegut comentada en cap informatiu del nostre entorn.

[GotaVerdaPle] Per què encara, en algunes famílies, hi ha aquesta distància entre la figura d'un pare que ajuda i la de cociador i corresponsable de la criatura?

[GotaVerdaBuit] Ens trobem a la meitat del recorregut i ens pot semblar que hem avançat poc o fins i tot que estem encallats. Tanmateix, no hi ha dubte que els progressos són considerables.

És comprensible que alguns pares siguin vistos com a ajudants de les mares, donada la seva inseguretat o el seu compromís insuficient. Potser encara els falta un xic de rodatge o els cal llançar-se a la piscina per a començar a nedar. És per això que els permisos de paternitat

intransferibles representen una oportunitat d'or per als pares novells. Si, a partir de les seves evidències, els psicòlegs evolutius tenen raó, un pare pot aprendre igual que una mare a interaccionar amb un nadó, independentment del seu sexe.

[GotaVerdaPle] **Amb la pandèmia la cura ha estat infravalorada, les famílies han hagut de fer-se càrrec dels infants havent de teletreballar i sense rebre cap mena d'ajuda. Quan s'assumirà com a societat que les criatures compten i les cures també?**

[GotaVerdaBuit] El teletreball no és cap panacea, tot i que en molts contextos pugui aportar avantatges pràctics en termes de conciliació. Als inicis de la Revolució Industrial, molts treballadors, sobretot dones, exercien la seva activitat a la llar, on sovint treballaven a mans o a preu fet i eren mal pagades per part dels empresaris. Jo encara recordo haver vist de petit moltes dones treballant a casa amb la remallosa en el sector del gènere de punt.

Els demògrafs calculen una fecunditat mínima de 2,1 fills per dona per tal de reemplaçar les generacions. La darrera dada publicada sobre Catalunya és tan sols de 1,26 (a Espanya 1,24; les dones de nacionalitat espanyola només 1,17) (2019).

Però si aquestes xifres es poden computar realment com a dèficit és perquè les preferències dels ciutadans es mouen entorn de tenir dos fills. Aquest diferencial tan alt entre el desig i la realitat ens diu molt sobre la frustració que genera el nostre sistema de benestar. Segons els resultats d'una recerca del Centre d'Estudis Demogràfics de la UAB, més de la meitat de les dones infecundes haurien volgut ser mares.

Per exemple, un 36% de les dones de 30 a 34 declaren que volen ser mares però que no poden ser-ho per dificultats econòmiques o per manca de conciliació laboral-familiar. Cal fer les reformes necessàries perquè els joves, que cada dia triguen més a emancipar-se de les seves llars d'origen, puguin trobar sense gaires complicacions llocs de treball ben retribuïts i accedir fàcilment a habitatges de lloguer a preus assequibles.

[GotaVerdaPle] **Informes com els elaborats per Malas Madres posen de manifest que encara som les mares les que posem per davant la nostra vida familiar a la professional, ens seguim demanant excedències nosaltres per tirar endavant la nostra família. Quan canviarà això?**

[GotaVerdaBuit] Reconec que la socialització diferencial en funció del sexe encara continua pesant molt. Les mares amb fills petits haurien de ser conscients de la seva responsabilitat a l'hora d'educar nens i nenes en la igualtat per assumir tasques de cura tot evitant de perpetuar els estereotips de gènere.

L'equiparació dels permisos de paternitat i maternitat es tracta d'una aposta radical i arriscada perquè fins ara, que jo sàpiga, no hi ha cap govern del món que ho hagi plantejat d'aquesta manera. D'altra banda, però, constitueix una idea interessant ja que pot permetre als pares afrontar des del moment zero les realitats de la criança així com teixir al respecte complicitats positives amb les seves parelles.

Si es fa bé, aquest assaig podria tenir uns alts rendiments des del punt de vista de la millora de la igualtat de gènere, atès que, com diuen les seves defensores de la Plataforma por Permisos Iguales e Intransferibles de Nacimiento y Adopción (PPiINA), els empresaris trobaran cada vegada més difícil discriminar les dones treballadores en temes de maternitat.

L'equiparació dels permisos de paternitat i maternitat és una aposta radical, cap altre govern al món l'ha fet,

però no ho resoldrà tot

Malgrat el gran èxit obtingut per PPiINA després d'una campanya de 15 anys, en la seva nota de premsa la plataforma no es mostra totalment satisfeta, ja que la reforma aiguaix la proposta original. Així, els pares no podran usar el seu permís per fer tornos amb les mares i acollir sols el seu nadó, perquè les 6 primeres setmanes les hauran d'emprar per força a partir del naixement, o sigui simultàniament amb la mare.

D'altra banda, les 10 setmanes de la resta del permís les hauran d'agafar quan i com els ho permeti l'empresa. D'aquesta manera, es poden frustrar les expectatives de les famílies de desplegar les estratègies més idònies d'acolliment de l'infant en funció de les seves necessitats de conciliació.

[GotaVerdaPle] Vostè és partidari de promoure la incorporació de les dones amb criatures petites en el mercat de treball, però això implica una separació prematura i interrupció en molts casos de la lactància, més enllà del risc que suposa exposar els nadons a diversos virus o haver d'assumir l'elevat preu de les llars d'infants. La realitat és molt complexa. Com proposa fer-ho?

[GotaVerdaBuit] Caldria partir de la conveniència que els fills de menys d'un any de vida puguin quedar-se a casa seva. Això es podria aconseguir amb el sistema de permisos equiparables per a pares i mares acabats d'aprovar. Si els permisos de les mares i dels pares no fossin simultanis, però si consecutius, podríem cobrir fins a uns 8 mesos de la vida del nadó. A més dels dos permisos de quatre mesos per a la mare i per al pare, es podria proposar a més una llicència parental retribuïda de 4 mesos de lliure elecció, per al pare o per a la mare. És obvi que amb la normativa finalment aprovada pel govern espanyol aquesta estratègia no serà possible.

[GotaVerdaPle] Una altra de les claus que afirma és la de la implicació des del moment zero del pare (si n'hi ha) en la criança. Tot i això, el model estructural i social l'exclou. Fins i tot, moltes empreses penalitzen l'home quan ha d'anar a les proves mèdiques, cursos, etc., durant la gestació. Quin altre canvi social cal?

[GotaVerdaBuit] Tornant a l'equiparació dels permisos de paternitat i maternitat, voldria ressaltar que aquest projecte no ho resoldrà tot i que caldrà vetllar per tal que els dissenys que han acompanyat la seva gestació s'estiguin realment complint. Al meu entendre, és imperatiu fer una avaluació del sistema com més aviat millor -si més no, no més enllà del primer any del seu funcionament- per comprovar si els permisos de paternitat ampliat tenen un grau d'efectivitat realment alt, tant des del punt de la igualtat de gènere com del benestar infantil.

D'altra banda, es troba a faltar una campanya de sensibilització en què els responsables del govern espanyol ens expliquin quin és el seu propòsit, quines són les seves expectatives en termes de gènere i de benestar infantil i quins seran tant els seus costos com els resultats esperats. En definitiva, cal que ens aportin garanties que aquesta inversió milionària tindrà un rendiment adequat en termes de millora per al benestar dels pares, dels fills i de les famílies. Si no fos així, caldria reformar de nou el sistema.

[ficentrareport] [enquestaregistre]